

Asia: VN/33836/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne valvontalain 1 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sen vaikutuksista (Kunnan hyte-järjestämistehtävän valvonta).

-

Kommenttinne valvontalain 4 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sen vaikutuksista (Vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmä).

Keskus pitää tarkoituksenmukaisena, että valvontalakiin täsmennetään määritelmää paremmin lain tarkoitusta vastaavaksi. Määrittelyn tarkennus saattaa osin edesauttaa osaltaan korkeamman asiakas- ja potilasturvallisuusriskien yksiköiden ja toiminnan tunnistamista ja siten valvonnan kohdentamista niihin jo ennakoivammin. Tarkennus jättää kuitenkin tulkinnanvaraisuutta, joka on sidoksissa palveluyksikkökäsitteen määrittelyyn.

Kohdennetulla ja oikea-aikaisella valvonnalla mahdollisia puutteita voidaan havaita varhaisemmin ja turvallisuutta käytäntöjä vahvistaa, jotta epäkohdat eivät pääsisi realisoitumaan. Ehdotettu muutos voi esityksessä todetusti laajentaa määrittelyyn sisältyvien palveluyksiköiden piiriä huomioiden määritelmäsäännösten viittauksiin yksiköistä.

Muutoksella on yhteydet käsittelyssä oleviin hallituksen esitykseen sosiaalihuoltolaista ja hallituksen esitykseen lapsen erityisestä suojelusta.

Kommenttinne valvontalain 9 §:ään ja 24 §:n 1 momenttiin ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Palveluntuottajan henkilöstön kielitaidosta huolehtiminen)

Asiakkaiden ja potilaiden kanssa kommunikoitaessa kielitaito on olennaista. Virheet tiedon välittämisessä ovat keskeinen asiakas- ja potilasturvallisuusriski. Kielitaidon puutteesta aiheutuvat

vaaratapahtumat ovat ehkäistävissä varmistamalla henkilöstön kielitaito. Riittävä kielitaito tukee turvallisuuden lisäksi asiakkaiden ja potilaiden mahdollisuuksia saada ymmärrettävää tietoa sekä osallistua omaa hoitoaan ja palveluaan koskevaan päätöksentekoon. Keskus pitää kannatettavana palveluntuottajan velvollisuuden selkeyttämistä työtehtävän edellyttämästä riittävän kielitaidon huolehtimisesta asiakas- ja potilastyöhön osallistuvan henkilöstön kohdalla. Samoin palvelunjärjestäjän velvollisuus varmistaa palveluntuottajan henkilöstön riittävä kielitaito tukee asiakas- ja potilasturvallisuutta.

Keskus pitää lakiesityksen arviota heikon kielitaidon taloudellisista vaikutuksista oikeasuuntaisena. Kielitaito-ongelmien aiheuttamien vaaratapahtumien selvittelyyn ja korjaamiseen kuluu työaikaa, joka on pois perustehtävästä. Vaaratapahtumat myös kuormittavat henkilöstöä. Vaikka kielitaidosta huolehtimisesta syntyy kustannuksia, myös kielitaidon puutteesta johtuvat vaaratapahtumat tai virheet aiheuttavat suoria ja epäsuoria kustannuksia, joten panostus kielitaitoon on perusteltua myös talouden näkökulmasta.

Kommenttinne valvontalain 18 §:ään ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Velvoitteidenhoitoselvityksen pyytäminen ja laatiminen)

-

Kommenttinne valvontalain 24 §:ään ehdotetuista 2 ja 3 momentista ja niiden vaikutuksista (Palvelunjärjestäjän omavalvontaan ja lastensuojelun sijaishuollon valvontaan liittyvät tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudet)

Asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta keskus pitää ehdotuksia perusteltuina omavalvontatehtävän hoitamiseksi ja yhtyy esityksen arvioon siitä, että ne osin voivat sujuvoittaa hyvinvointialueiden valvontatehtävien hoitoa. Esitys jättää kuitenkin edelleen tilaa tulkinnoille. Huomionaan keskus esittää, että lastensuojelun sijaishuollon valvonnan sääntelyn tulee olla riittävän tarkkaa.

Jos valvontatoimenpide ei muutoin ole mahdollinen, on perusteltua käsitellä yksittäistä asiakasta koskevia tietoja rajatusti. Tämän tulee kuitenkin tarkoin kohdistua valvontatapahtumaan liittyvään tilanteeseen, kuten vakavan vaaratapahtuman tutkintaan.

Muutoksella on yhteys hallituksen esitykseen lapsen erityisestä suojelusta.

Kommenttinne valvontalain 26 ja 27 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Omavalvonnan raportointi)

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus arvioi, että raportointijakson pidentäminen kuuteen kuukauteen ei aiheuta olennaisia muutoksia asiakas- ja potilasturvallisuuden käytännön toteutumiseen ja omavalvontaan. Hallinnollisen taakan kevetessä vaikutukset voivat olla jopa myönteisiä, jos asiantuntijoiden aikaa jää raportoinnin sijaan enemmän omavalvonnan tehtäviin.

Kommenttinne valvontalain 2 ja 28 §:ään ehdotettavista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Vuokratyöntekijöiden rikostaustan selvittäminen)

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus kannattaa muutosta asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi. Palveluntuottajien mahdollisuus selvittää iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden kanssa työskentelevien vuokratyöntekijöiden rikostausta voi aiheuttaa palveluntuottajille hallinnollista taakkaa, mutta se on kohtuullinen verrattuna mahdollisiin ongelmiin ja vaaratilanteisiin, joita haavoittuvassa asemassa olevien parissa työskentelyyn epäsovelias henkilö voi aiheuttaa.

**Kommenttinne valvontalain 45 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista
(Viranomaisvalvonnan tiedonsaantioikeudet)**

Ehdotetut muutokset ovat kannatettavia.

Kommenttinne 47 a §:n sääntelystä koskien Pohjanmaan hyvinvointialueen tehtäviä, ohjausta ja rahoitusta kansallisena asiakas- ja turvallisuuden asiantuntijaviranomaisena.

Lakiesityksen tavoite vahvistaa asiakas- ja potilasturvallisuuden kehittämistä perustamalla Pohjanmaan hyvinvointialueelle valtakunnallinen asiantuntijaviranomainen on tarpeellinen muutos olemassa olevaan käytäntöön, joka perustuu keskittämisesetuksessa Pohjanmaan hyvinvointialueen huolehdittavaksi osoitettuun kansallisen yhteensovittamisen tehtävään ja vuosittain tehtyihin sopimuksiin sosiaali- ja terveysministeriön ja Pohjanmaan hyvinvointialueen välillä muusta asiakas- ja potilasturvallisuuden kehittämisestä. Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen aseman vakiinnuttaminen vastaa palvelujärjestelmän jatkuvaan tarpeeseen ennakoida riskejä ja parantaa hoidon ja hoivan turvallisuutta sekä vahvistaa asiakkaiden ja potilaiden oikeuksia ja yhdenvertaisuutta koko maassa. Koska sote-palvelut ovat jatkuvassa muutoksessa eivätkä taloudelliset toimintaraamit kasva suhteessa odotettuun tarpeiden lisääntymiseen, on entistäkin tärkeämpää, että Suomessa on kansallinen asiantuntijaviranomainen, joka edistää potilasturvallisuutta strategisesti, tutkitun tiedon ja tietoon perustuvan asiantuntijatyön avulla.

Ehdotetun säädöksen mukaan ”Pohjanmaan hyvinvointialueen tehtävänä on kansallinen asiakas- ja potilasturvallisuuden strateginen seuranta, arviointi, suunnittelu, kehittäminen ja edistäminen. Lisäksi se hoitaa muita sosiaali- ja terveysministeriön osoittamia asiakas- ja potilasturvallisuuden asiantuntijatehtäviä.” Säädöksessä ehdotetut kansallisen asiantuntijaviranomaisen tehtävät kattavat keskeiset toiminnot, joilla tuetaan strategista ohjausta, seurataan ja kehitetään asiakas- ja potilasturvallisuutta sekä yhdenmukaistetaan ja levitetään hyviä käytänteitä. Seuraamalla ja arvioimalla säännölliseen asiakas- ja potilasturvallisuuden tilannetta, voidaan poikkeamat ja heikkenevä kehitys havaita varhain sekä suunnitella ja kohdistaa kehittämistoimet tehokkaasti. Asiantuntijaviranomaisen toiminta täydentäisi muiden viranomaisten toimintaa, esimerkiksi kattamalla asiakas- ja potilasturvallisuutta edistäviä suunnittelu- ja kehittämistehtäviä, jotka jäävät valvontaviranomaisten tehtäväkentän ulkopuolelle, tai arvioimalla Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitoksen tuottamaa rekisteritietoa asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta. Säädös selkeyttäisi Asiakas- potilasturvallisuuskeskuksen roolia kansallisella tasolla.

Ajantasaisen tiedon merkitys on keskeinen niin päätöksenteon, seurannan, ohjauksen kuin valvonnankin näkökulmasta. Kansallisesti koordinoitu ja yhdenmukainen tilannetieto asiakas- ja potilasturvallisuudesta parantaa riskienhallintaa sekä tukee alueiden vertaiskehittämistä ja hyvien käytäntöjen omaksumista, mikä vahvistaa turvallisuuskulttuuria. Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksella on esitetyn lakimuutoksen pohjalta mahdollisuus toimia kokoavana ja

ennakoivana asiantuntijana, joka tukee päättäjää, valtionhallintoa, hyvinvointialueita ja muita palvelunjärjestäjiä ja -tuottajia turvallisuuden systemaattisessa parantamisessa.

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen ehdotettu rahoitusmuoto on kannatettava. Pitkäjänteinen toiminta- ja rahoitussuunnitelma edesauttaa asiantuntijuuden vahvistumista. Rahoituksen ennakoitavuus ja riittävyys suhteessa säädettyihin tai muihin keskukselle osoitettuihin tehtäviin on perusedellytys tehtävän asianmukaiselle hoitamiselle.

Ehdotettu säädös ei kumoaisi terveydenhuoltolain perusteella valtioneuvoston antaman keskittämisasiasetuksen kohtaa vaan kohdistuisi asetuksessa mainitut tehtävät ylittäviin tehtäviin. Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen kannalta olisi suotavaa, että keskittämisasiasetuksen mukaisten tehtävien ja valvontalaissa osoitettujen tehtävien keskinäinen suhde olisi selkeästi määritelty ja tehtävien ensisijaisuus tulisi ilmi esityksen perusteluosuudessa.

Kommenttinne väliaikaisen sääntelyn voimassaolon ja julkisten palveluntuottajien siirtymäajan jatkamisesta ja niiden vaikutuksista

Siirtymäaikana on oleellista huolehtia asiakas- ja potilasturvallisuuden täyttyminen kaikilta niiltä osin, joita rekisteröinnin voimaan tulo tulee varmistamaan.

Muut kommenttinne esitysluonnoksesta

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta.

Lausunnon ovat valmistelleet johtaja Tuija Ikonen, erityisasiantuntija Merja Sahlström ja erityisasiantuntija Eija Savelius-Koski.

Savelius-Koski Eija
Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus